

УДК 047.31+811.161.2

Н.О. ЯЦЕНКО, кандидат філологічних наук,
старший науковий співробітник відділу граматики та наукової термінології,
Інститут української мови НАН України
вул. М. Грушевського, 4, м. Київ, 01001
E-mail: n.yats@ukr.net
<https://orcid.org/0000-0001-8393-4615>

XIII МІЖНАРОДНА НАУКОВА КОНФЕРЕНЦІЯ «ТЕРМІНОЛОГІЯ І СУЧАСНІСТЬ»

Питання термінології — це не лише національно-історична, а й інтернаціональна проблема історії світової науки, історії цивілізації та пошуків взаєморозуміння між народами.

Виробити спільні дії задля координації зусиль як українських, так і слов'янських термінологів намагалися учасники організованої Комітетом наукової термінології при Президії НАН України та Інститутом української мови НАН України XIII Міжнародної наукової конференції «*Термінологія і сучасність*», що відбулася 13 травня 2021 р. в Інституті української мови НАН України, зібравши майже 50 науковців з України, Польщі, Білорусі, Росії.

Конференцію відкрив директор Інституту української мови НАН України, доктор філологічних наук, професор **П.Ю. Гриценко**. Вітальні слова виголосили голова Комітету наукової термінології при Президії НАН України, директор Інституту літератури ім. Т.Г. Шевченка НАН України, академік НАН України **М.Г. Жулинський**, заступник голови Національної комісії зі стандартів державної мови **В.В. Мозгунов**.

Проблематика конференції охопила широке коло питань: теоретичне термінознавство (загальні питання термінології, термін у різних дослідницьких парадигмах, слов'янське термінознавство, історія українського термінознавства, галузеве термінознавство, міжгалузеві та міжкультурні виміри термінознавства); прикладне термінознавство (теорія терміногра-

Цитування: Яценко, Н.О. (2021). XIII Міжнародна наукова конференція «Термінологія і сучасність». *Українська мова*, 3 (79), 146—150.

фії і практика укладання галузевих словників, проблеми стандартизації і питання фахової мови як мови спеціального призначення в умовах професійної освіти) тощо.

Пленарне засідання розпочала **К.Г. Городенська** (Інститут української мови НАН України) доповіддю «*Проблеми української термінології в контексті змін до «Українського правопису»*, в якій систематизувала нові правила та часткові корекції правил, унесені до «Українського правопису» 2019 року.

Теоретичні засади укладання історичного словника лінгвістичних термінів виклала **І.А. Казимирова** (Інститут української мови НАН України) («*Концепція історичного словника лінгвістичних термінів*»).

Виступ професора **С.В. Гриньова-Гриневича** (Сувалки, Польща) «*О проблематике современного терминоведения*» був присвячений напрямам, які можуть стати перспективними в типологічному вивченні окремих термінологій.

О.Д. Кочерга (Інститут теоретичної фізики ім. М. Боголюбова НАН України, Київ) завершила пленарне засідання доповіддю «*Новітні тенденції запозичування чужомовних термінів*», наголосивши на ролі питомих українських термінів.

На конференції працювало 4 секції: «*Термін і мовна практика: професійна мовна особистість*», «*Термінологія лінгвістики. Теорія термінографії та практика укладання галузевих словників*», «*Проблеми суспільно-політичної та юридичної термінології*», «*Галузеві терміносистеми. Фахова мова в системі освіти. Термін у тексті*», якими керували відповідно доктори філологічних наук: **І.М. Кочан**, **Л.П. Кислюк**, **Л.М. Марчук** та **І.Ю. Шкіцька**.

Професор **М.Д. Гінзбург** (Інститут транспорту газу, Харків) у доповіді «*Пропозиції щодо творення прикметників від запозичених термінів на -графія, -логія, -метрія, -скопія*» порушив проблему активізування питомих продуктивних моделей творення прикметників.

Роль прикметників у структурі складеного терміна — тема виступу професора **І.М. Кочан** (Львівський національний університет імені Івана Франка) («*Складені терміни з компонентом прямиї*»).

Про дотримання мовних норм у текстах термінологічних стандартів йшлося у спільній доповіді **С.В. Литвинської** та **Х.М. Стецик** (Національний авіаційний університет, Київ) «*Мовні помилки в термінологічних стандартах (на прикладі ДСТУ 3017:2015 «Інформація та документація. Видання. Основні види. Терміни та визначення понять*»»).

У ґрунтовній доповіді «*Відвід: історія й сучасний статус терміна (інвентаризаційно-кодифікаційна зарисовка)*» (Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна) професор **А.М. Нелюба** торкнувся актуальних питань сучасної правничої термінології.

Н.В. Артикуца (Інститут законодавства Верховної Ради України, м. Київ) виступ «*Мовно-термінологічні проблеми сучасного законодавства України*» побудувала також на аналізі актуальних мовно-термінологічних проблем сучасного законодавства.

Наукове дослідження «Основні проблеми унормування сучасної української термінології» **Г.В. Чорновол** (Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького) присвячене коментарям основних особливостей сучасного стану термінології.

У доповіді професора **С.П. Бибик** «Динаміка поняттєвого змісту терміна епістолярний стиль» (Інститут української мови НАН України) прозвучало оновлене трактування зазначеного терміна.

Результати наукового дослідження «Термінологічна спадщина Олени Курило: «Матеріали до української діалектології та фольклористики»» повідомила аспірантка **Н.А. Баран** (Інститут української мови НАН України).

Доповідь «Інтерпретація явища термінної прагматики» **О.І. Васецької** (Інститут української мови НАН України) репрезентувала способи виявлення прагматичних властивостей у терміносистемах.

Зауваги до термінів нової галузі — казкотерапії — виголосила **А.Ю. Ганжа** (Інститут української мови НАН України), зробивши повідомлення «Термінологія казкотерапії: джерела й тенденції розвитку».

Цікавість учасників зібрання викликало дослідження **Н.Г. Горголюк** (Інститут української мови НАН України) «Термін речення і висловлення: функційний вимір», у якому виявлено сучасні тенденції у кваліфікації понять «речення», «висловлення», «речення висловлення» у контексті функційної теорії мови.

Засадничі положення нового лексикографічного джерела викладено у виступі «Термін у тлумачному словнику активного типу» **Л.П. Кислюк** (Інститут української мови НАН України).

Т.А. Коць (Інститут української мови НАН України) у ґрунтовній доповіді «Поняттєва парадигма релігійного стилю в академічному проєкті «Українська стилістика: енциклопедія»» проаналізувала поняттєву парадигму релігійного стилю як різновиду літературної мови.

Про діалектні термінологічні словники, зокрема про методологічні засади створення термінологічних словників 20—30-х рр. ХХ ст., йшлося у повідомленні **Л.В. Рябець** (Інститут української мови НАН України) «Народна основа термінологічних словників 20—30-х років ХХ ст.».

Студія «Мовна адаптація в системі соціолінгвістичних термінів» **І.М. Цар** (Інститут української мови НАН України) побудована на основі аналізу українських та зарубіжних наукових праць.

Як на тлі випрацюваної в зарубіжному мовознавстві теорії транспозиції в сучасному українському мовознавстві сформувався новий функційно-категорійний напрям дослідження взаємопов'язаних рівнів граматики — про це йшлося у виступі **І.А. Ярошевич** (Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана) «Транспозиція як джерело поповнення української лінгвістичної терміносистеми».

Сучасні зміни в політиці країни не могли не привернути уваги до цієї галузі соціальних комунікацій присутніх на зібранні мовознавців та політологів. Зокрема, про поняття національної ідентичності повідомила професор **Л.М. Марчук** (Кам'янець-Подільський національний університет

імені Івана Огієнка), виголосивши доповідь *«Термінологічна вербалізація національної ідентичності в українському політичному дискурсі»*.

Особливе зацікавлення в присутніх викликав виступ **О.О. Коляденко** (Інститут української мови НАН України) *«Термінологічна репрезентація концепту «влада»: фреймове моделювання»*, присвячений розгляду концепту «влада» з позицій когнітивного термінознавства.

Про штучно створену медіареальність повідомила **Л.А. Халіновська** (Інститут української мови НАН України) (*«Терміни з компонентом інформ-у сучасній суспільно-політичній медіареальності»*).

Політологи, як і мовознавці, намагаються охарактеризувати арсенал засобів впливу на масову свідомість, серед яких особливе місце займають ідіоми. Про це у виступі *«Термінологія політичної науки в Україні та розвиток українських політичних ідіом»* зазначав **М.В. Яковлев** (Національний університет «Києво-Могилянська академія»).

Н.О. Яценко (Інститут української мови НАН України) у розвідці *«Суспільно-політична термінологія в просторі сучасної української мови»* вказала на зміни в складі та семантиці соціально-політичних утворень.

Чинники, що спричиняють зміни в термінній системі українського освітнього дискурсу, окреслено в студії **І.Ю. Шкіцької** (Інститут української мови НАН України) (*«Тенденції розвитку термінології освітньої сфери в умовах інформаційного суспільства»*).

Про часто вживані впродовж останніх років англізми йшлося у виступі **О.О. Дільної** (Львівський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти) *«Про сторітелінг та іншу “Марницю” в термінології методики викладання мови та літератури»*.

Із зацікавленням учасники конференції на підсумковому пленарному засіданні заслухали репрезентаційну доповідь **Т.А. Космеди** (Познань, Польща) *«Леся Українка як лінгвіст-термінолог (до 150-річчя від дня народження письменниці)»*.

Високий рівень актуальності обговорюваних проблем і відчутна потреба організації та координації майбутніх досліджень у цій царині дали підстави констатувати, що саме термінологія є осердям української мови, одним із сегментів її функціонування. Тому українська термінологія повинна бути українськоцентрична, відігравати провідну роль у формуванні української еліти, українського наукового простору. З огляду на це, необхідним є створення активної платформи для обговорення питань, пов'язаних із функціонуванням термінів. За результатами обговорення всі учасники дійшли висновку щодо необхідності подальшої розбудови засад термінографії, укладання різножанрових та різнотематичних словників української термінології, зокрема перекладних словників, продовження роботи над створенням корпусів наукових текстів та корпусів галузевих терміносистем. У прийнятій ухвалі рекомендовано термінологічним дослідницьким центрам НАН України, університетів розширити прямі міжнародні зв'язки з відповідними термінологічними центрами слов'янських та інших європейських країн.

Наукову хроніку отримано 15.06.2021

Nina Iatsenko, Candidate of Sciences in Philology,
Senior Researcher in the Department of Grammar and Scientific Terminology,
Institute of the Ukrainian Language of the National Academy of Sciences of Ukraine
4 Hrushevs'kyi St., Kyiv 01001, Ukraine
E-mail: n.yats@ukr.net
<https://orcid.org/0000-0001-8393-4615>

THE 13TH INTERNATIONAL SCIENTIFIC
CONFERENCE *TERMINOLOGY AND MODERNITY*